

Voor u ligt de eerste waterveiligheidsrapportage van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR). Deze rapportage schetst een actueel en integraal veiligheidsbeeld van de waterkeringen van HDSR op peildatum 1 januari 2018. Het doel van deze rapportage is primair om aan bestuur (en inwoners) verantwoording af te leggen door terug te kijken en te signaleren waar risico's rondom de waterkeringen liggen. De financiële verantwoording maakt geen onderdeel uit van deze rapportage. Dat gebeurt in de reguliere Planning&Control-cyclus. Het 'verantwoorden over resultaten' maakt deel uit van de zorgplicht primaire waterkeringen. Deze activiteit is dan ook opgenomen in het landelijk vastgestelde kader van de zorgplicht.

Als uitwerking van het visiedocument Waterkoers worden in de bestuursrapportages de volgende doelen opgenomen voor waterkeringen:

- voorkomen van overstromingen;
- beperken negatieve effecten overstromingen;
- waterinfrastructuur op orde brengen.

In voorliggende rapportage wordt een relatie gelegd met deze doelen en met de bijbehorende effectindicatoren.

Deze rapportage is onderverdeeld in 4 hoofdstukken:

1. Staat van de primaire waterkeringen;
2. Staat van de regionale waterkeringen;
3. Staat van de organisatie;
4. Hoofdbevindingen.

1. Staat van de primaire waterkeringen

Beoordelen

Sinds 1 januari 2017 zijn in de Waterwet nieuwe normen voor de primaire keringen vastgelegd. Deze nieuwe normen zijn onder andere gebaseerd op het bieden van eenzelfde basisveiligheid in heel Nederland. De kans op overlijden door een overstroming moet overal maximaal 1:100.000 per jaar worden. Ook is een nieuw wettelijk beoordelings-instrumentarium beschikbaar gekomen die gebaseerd is op overstromingskansen.

Dijktraject 44-1

De beoordeling van het dijktraject tussen Amerongen en Nieuwegein (dijktraject 44-1) is afgerond. De Inspectie van Leefomgeving en Transport (ILT) heeft in oktober 2017 met deze beoordeling ingestemd. Dit heeft de weg vrijgemaakt voor een subsidie vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De uitkomst van de beoordeling is dat het dijktraject ruim niet voldoet aan de norm (ondergrens). De berekende

overstromingskans voor de huidige situatie is ca. 1/300 per jaar. Dit, terwijl de (signalerings)norm op 1:30.000 per jaar is gelegd. De belangrijkste oorzaak voor de grote overstromingskans is piping ('kleine kanaaltjes onder dijk door'). De opgave voor versterken bedraagt 23,9 km en 1 km nader onderzoek.

Figuur 1: ondertekening aanbiedingsbrief veiligheidsoordeel 44-1

Dijktraject 15-1

De beoordeling van het dijktraject tussen Nieuwegein en Schoonhoven (dijktraject 15-1) is in uitvoering. Het streven is om in het eerste kwartaal van 2018 tot instemming van de ILT te komen. In dat geval blijven de projecten van dijktraject 15-1 op het HWBP-programma staan. Mocht dat niet lukken, dan richten we ons op een aanmelding in 2019. Dit vormt een risico voor het project Salmsteke. Hoe later de ILT instemt, hoe later de subsidie aangevraagd kan worden.

Voor beide beoordelingen geldt dat het om een gezamenlijk oordeel van RWS Midden-Nederland en HDSR ging/gaat. RWS heeft in beide trajecten namelijk kunstwerken en voorhavendijken in beheer.

Waaiersluis

De Waaiersluis maakt ook onderdeel uit van een primaire kering (dijktraject 14-1). De rest van deze kering wordt beheerd door twee buurwaterschappen. De beoordeling van de Waaiersluis vindt de komende jaren plaats.

In de bijlage is een overzichtsk kaart opgenomen van de aandachtspunten van de primaire waterkeringen. Op deze kaart is onder andere te zien welke delen van de kering volgens de beoordeling slecht 'scoorden'. Deze delen krijgen bij de calamiteitenzorg extra aandacht.

Versterken

Er wordt hard gewerkt aan het versterken van de Neder-Rijn- en Lekdijk. Voor de verantwoording wordt verwezen naar de rapportages van het project Sterke Lekdijk. De versterkingsopgave bedraagt 53 km (zie figuur 2) en moet wettelijk in 2050 zijn uitgevoerd. HDSR wacht daar niet op.

Figuur 2: opgave project Sterke Lekdijk (rode lijn)

In 2017 is gestart met de verkenningsfase van de deelprojecten Amerongen – Wijk bij Duurstede en Salmsteke. De verkenningsfases voor de versterking van het deelproject Culemborgse veer - Beatrixsluis, en de voormalige C-kering langs de Gekanaliseerde Hollandse IJssel starten in 2018. De C-kering wordt afgewaardeerd naar een regionale kering. De versterking van deze kering mag nog eenmaal vanuit het HWBP gefinancierd worden.

Beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud wordt per activiteit beschreven.

Inspectie

HDSR stelt een nieuw inspectie- en schouwplan op. Dit plan geeft meer handen en voeten aan dit proces en zal de hele Plan-Do-Check-Act (PDCA) cyclus doorlopen. Uit de inspectie van de Neder-Rijn- en Lekdijk in 2017 komen geen bijzonderheden naar voren. De schouw is drie keer uitgevoerd. De overtreders hebben na aanschrijven alsnog hun taken uitgevoerd.

Onderhoud

HDSR stelt ook een nieuw onderhoudsplan op. De maaiwerkzaamheden zijn volgens contract uitgevoerd. Bestrijding van ongewenste planten is een aandachtspunt. We willen deze planten op de lijst van plaagsoorten laten zetten en zoeken naar een goede bestrijdingsmethodiek. Daarnaast moet de distelverordening aangepast worden aan het huidige beleid van de provincie.

Bediening kunstwerken

Voor de bediening van de kunstwerken zijn de bedieningsprotocollen aangepast en aangevuld met een risicoparaagraaf. Verder is bepaald hoe en wanneer onderhoud en proefsluitingen van de kunstwerken plaatsvinden. In 2018 wordt een sluitingsplan opgesteld.

Vergunningverlening en handhaving

In 2017 zijn tussen de 20 en 30 vergunningen behandeld voor de primaire waterkeringen.

Bij de voorjaar- en najaarschouw zijn meer dan 100 schades geconstateerd. Vooral aan bekleding en afrastering. Na een aanzegging en soms een tweede schrijven zijn alle schades hersteld.

Calamiteitenzorg

Het Calamiteitenbestrijdingsplan Hoog Buitenwater en Overstromingen is geactualiseerd en aangevuld. Dit plan is toegepast bij de geslaagde hoogwater oefening Deining & Doorbraak. De lessen van deze oefening zijn weer input voor aanscherping van het proces, de procedures, het plan en de communicatie.

De delen van de kering die in de beoordeling slecht 'scoorden' krijgen extra aandacht. Hiervoor worden aanvullende beheersmaatregelen voorbereid.

Legger en beheerregister

In 2018 wordt het keurkwartet (regelgeving van waterschap) herzien. Dan wordt de legger van de waterkeringen geactualiseerd. In de legger wordt ook een profiel van vrije ruimte opgenomen. Het doel van het profiel van vrije ruimte is om bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening te houden met de komende dijkversterkingsronde

In het project 'Beheerregister op Orde' worden ook voor de primaire keringen verbeteringen aangebracht.

Muskusrattenbeheer

Muskusratten worden bestreden in Nederland omdat zij graven in waterkeringen en kades en daarmee aanzienlijke schade veroorzaken. In 2017 zijn er in het gebied van HDSR met een vergelijkbare inzet 48% minder gevangen dan het jaar ervoor. Dat duidt op een sterk gedaalde populatie. Het aantal gevangen muskusratten komt daarmee op 1 per 3 kilometer watergang.

Overdracht voorhavendijken

In 2019 worden de voorhavendijken van de sluizen bij Wijk bij Duurstede en Nieuwegein van Rijkswaterstaat naar HDSR overgedragen.

Effectindicatoren

Voor de bestuursrapportages zijn voor het thema 'waterveiligheid' met als doel 'voorkomen van overstromingen' de volgende effectindicatoren opgesteld:

- Effect 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen;
- Effect 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming;
- Effect 2b: Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming.

Voor alle drie de indicatoren geldt dat we er niet (helemaal) aan voldoen. Voor effectindicator 1 is dit uitgelegd onder het kopje 'beoordelen'. Voor de effectindicatoren 2a en 2b geldt dat de calamiteiten-zorg op orde is, maar moet het voorbereiden van medeoverheden en inwoners en de rol van ons waterschap na een overstroming nog verder worden uitgewerkt. Voor dat laatste participeert ons waterschap in een project van de veiligheidsregio Utrecht.

2. Staat van de regionale keringen

Dit hoofdstuk gaat alleen over regionale keringen. De overige waterkeringen maken geen onderdeel uit van voorliggende rapportage.

Toetsen

In 2018 start HDSR met de tweede toetsronde van de regionale keringen. In 2024 moet deze toetsronde afgerond zijn. Een verschil van de tweede toetsronde ten opzichte van de eerste ronde is dat bijzondere constructies, kunstwerken en niet-waterkerende objecten ook getoetst worden.

Het toetsen van de 14 km regionale kering die in de eerste ronde 'geen oordeel' heeft gekregen maakt onderdeel uit van de opgave van het GOP RWK. Om die reden wordt deze 14 km voor 2021 getoetst.

Versterken

De versterkingsmaatregelen van de regionale keringen die volgen uit de eerste toetsronde zijn opgenomen in het Groot Onderhoudsprogramma (GOP) regionale waterkeringen. Deel één van de eerste toetsronde is in 2008 opgeleverd en deel twee in 2012. In november 2016 heeft het AB het GOP voor de jaren 2017 – 2021 vastgesteld. De totaalopgave van het GOP en de voortgang is opgenomen in onderstaande tabel: Te zien is dat 47 km van de regionale keringen die volgens de eerste toetsronde niet aan de norm voldoen, nog versterkt moeten worden. Er wordt hard gewerkt om deze opgave volgens de afspraak met de provincie uiterlijk in 2020 af te ronden.

Opgave GOP 2017-2021	Opgave per 1 januari 2018
97 km verbeteren;	47 km (dus 50 km opgeleverd)
60 km instandhouden.	47 km (dus 13 km opgeleverd)

Tabel met opgave regionale waterkeringen

In 2018 worden de risico-dossiers voor de versterkingsprojecten verder uitgewerkt. Hierin wordt

onder andere ingegaan op de planningsrisico's voor de projecten Wagendijk en Meije.

Beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud wordt per activiteit beschreven.

Inspectie

De regionale waterkeringen zijn conform plan één of twee keer geïnspecteerd. Na de inspectie zijn de meeste geconstateerde schades door de afdeling Uitvoering verholpen. Overige schades worden verder onderzocht of tijdens de aankomende verbetering van de kade meegenomen. Het meldings- en afhandelingssysteem wordt verbeterd.

Onderhoud:

Groot onderhoud om het profiel in stand te houden maakt deel uit van het GOP. De maaiwerkzaamheden zijn volgens contract uitgevoerd. Voor de regionale waterkeringen zijn net als bij de primaire keringen pachtcontracten afgesloten. Controle hiervan vergt extra aandacht. Distelvorming vormt voor de regionale keringen ook een aandachtspunt. HDSR onderzoekt hoe we hier het beste mee om kunnen gaan.

Bediening kunstwerken

In het onderhouds- en beheerplan wordt opgenomen dat de kunstwerken eens in de vier jaar een proefsluiting krijgen.

Vergunningverlening en handhaving:

In 2017 zijn tussen de 250 en 300 vergunningen of meldingen behandeld voor de regionale en overige waterkeringen.

Voor de regionale keringen zijn geen handhaving-zaken geweest.

Calamiteitenzorg

Het calamiteitenbestrijdingsplan voor de regionale en overige waterkeringen wordt geactualiseerd. Door de droogte in juni heeft beperkte beregening en inspectie van een aantal waterkeringen plaats gevonden. In december moest vanwege de hoge waterstanden in combinatie met vorst een tuimelkade (kleine kade op bestaande kade) op de Cattenbroeckerdijk in de gemeente Montfoort worden aangelegd.

Legger en beheerregister

Na het vaststellen van het projectplan voor het versterken van de voormalige C-kering wordt de legger op dit punt aangepast. In het project 'Beheerregister op orde' worden ook voor de regionale keringen verbeteringen aangebracht.

Muskusrattenbeheer

Voor muskusrattenbeheer wordt verwezen naar de tekst bij de primaire waterkeringen.

Effectindicator

Voor de bestuursrapportages is voor het thema 'voldoende water' met als doel 'waterinfrastructuur op orde brengen' de volgende effectindicator opgesteld:

- Effect 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen.

Zoals onder het kopje 'toetsen' is te lezen, is dit nog niet (helemaal) het geval. Onder het kopje 'versterken' is te lezen dat hier hard aan gewerkt wordt.

3. Staat van de organisatie

Dit deel van de rapportage geeft antwoord op de vraag: 'Voeren we het werk uit conform de zelf gestelde procesafspraken?'. De staat van de organisatie is gebaseerd op de inrichting van de werkprocessen van de 12 activiteiten uit het landelijke vastgestelde kader zorgplicht. Dit hoofdstuk heeft alleen betrekking op de organisatie van werkprocessen voor de primaire waterkeringen.

Zeven uitvoeringsgerichte activiteiten

In 2015 heeft de Inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILT) een pilot inspectie primaire waterkeringen uitgevoerd op de zeven uitvoeringsgerichte activiteiten. Voor een deel van de activiteiten scoorde HDSR goed, voor een deel matig en op twee punten slecht. Deze uitkomsten zijn voor HDSR een middel geweest om onze werkprocessen te verbeteren. In hoofdstuk 1 wordt dit in de paragraaf beheer en onderhoud per activiteit beschreven. Ook is een visie 'Kijk op de zorgplicht' opgesteld, die in mei 2017 door het college is vastgesteld. In die visie is onder andere opgenomen dat HDSR zich conformeert aan het landelijk kader zorgplicht en de daarin opgenomen basiseisen. Ook is opgenomen dat de regionale keringen en het muskusrattenbeheer onderdeel uitmaakt van de zorgplicht. Het verbeteren van het werkproces voor het beheren van gegevens is opgenomen in het project 'Beheerregister op Orde'.

Vijf strategische/tactische activiteiten

De vijf strategische/tactische activiteiten uit het kader zorgplicht zijn: lange termijn en over grenzen, informatiemanagement, rapportage over zorgplicht, juridisch vastleggen van gegevens keringen en kennismanagement. Op de activiteiten 'rapportage over zorgplicht' en 'juridisch vastleggen van gegevens' scoort HDSR daarbij slecht. Daarnaast scoort HDSR slecht op de overkoepelende activiteit 'samenhang activiteiten en sturing'. Dit heeft tot de volgende verbeteringen geleid.

Er wordt jaarlijks een waterveiligheidsrapportage opgesteld. Hiermee vindt expliciete verantwoording van de zorgplicht op het niveau van directie en dagelijks bestuur plaats. Het proces voor het actualiseren van de legger wordt ingericht. Om de samenhang tussen de verschillende activiteiten weer te geven wordt een basisdocument zorgplicht opgesteld. In dit document wordt onder andere een

overzicht opgenomen wie proceseigenaar is van een bepaalde activiteit.

In de eerste helft van 2018 voert de ILT op het beheer en onderhoud van de primaire keringen bij HDSR een formele audit uit.

Regionale keringen

Voor de processen van de regionale keringen waar nog geen procesbeschrijving van is, worden deze meegenomen in de procesbeschrijvingen van de primaire keringen, bijvoorbeeld het inspectieplan.

De vraag of HDSR het werk conform de zelf gestelde procesafspraken uitvoert, kan grotendeels met 'ja' beantwoord worden. Voor de uitvoeringsgerichte activiteiten waar geen procesafspraken zijn opgesteld, worden deze alsnog opgesteld.

4. Samenvatting

Zowel voor de primaire als regionale waterkeringen staat HDSR voor een grote waterveiligheidsopgave. Niet alle keringen voldoen aan de (nieuwe) normen. Zoals u hebt kunnen lezen, zetten we naast beheer en onderhoud vol in op het realiseren van deze grote opgaven.

Staat van de primaire keringen

Volgens de oude norm waren de primaire keringen (m.u.v. de Waaiersluis) op orde. Volgens de nieuwe norm niet. De waterbeheerders hebben tot 2050 de tijd om de waterkeringen die niet voldoen te versterken. HDSR heeft besloten om in 2017 te starten met de versterking van de Neder-Rijn- en Lekdijk en voormalige C-kering. De formele beoordeling met de nieuwe normen van het dijktraject Amerongen – Nieuwegein is afgerond. Dat geldt niet voor het dijktraject Nieuwegein – Schoonhoven en de Waaiersluis. In verband met het project Salmsteke is het streven om voor dijktraject 15-1 in het voorjaar van 2018 tot afronding van de formele beoordeling te komen. Dit met het oog op het aanvragen van de HWBP-subsidie.

Staat van de regionale keringen

Met de provincie Utrecht is afgesproken om de versterkingsopgave aan de regionale keringen vanuit de eerste toetsronde in 2020 uitgevoerd te hebben. Daar wordt hard aan gewerkt. Verder wordt in 2018 gestart met de tweede toetsronde die in 2024 moet zijn afgerond.

Staat van de organisatie

HDSR voert het werk voor de primaire waterkeringen uit conform de zelf gestelde procesafspraken. Veel verbeterpunten naar aanleiding van de pilot inspectie primaire keringen van de ILT zijn opgepakt. Begin 2018 wordt het opstellen van de inspectie-, schouw- en uitvoeringsplannen afgerond. In de eerste helft van 2018 voert de ILT een audit bij HDSR uit.

